

Epävirallinen kauppaministerikokous 13.-14.10.2025; Suomen tavoitteet

EU:n kauppaministerien epävirallinen kokous järjestetään Horsensissa, Tanskassa 13.-14.10.2025. Suomea kokouksessa edustaa ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio. Asialistalla ovat EU:n ja Yhdysvaltojen välinen kauppasuhte ja taloudellisen turvallisuuden kauppaan liittyvät näkökohdat. Lounaalla keskustellaan meneillään olevista kahdenvälisistä kauppaneuvotteluista.

EU:n ja Yhdysvaltojen välinen kauppasuhte

Suomen kantoja Yhdysvaltoja koskeviin suhteisiin on kuvattu valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 3/2024), kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa (VNS 4/2024), Suomen avaintavoitteissa EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi (E 58/2023) sekä eduskunnalle 26.9.2025 annetussa selvityksessä.

Suomi kehittää laaja-alaisesti suhdettaan Yhdysvaltoihin, joka on Suomen keskeinen liittolainen ja strateginen kumppani. Suomelle on tärkeää, että Yhdysvallat sitoutuu sääntöpohjaisessa kansainvälisessä järjestelmässä tehtävään yhteistyöhön. (VNS 3/2024 vp)

Suomen tavoitteena on EU:n ja Yhdysvaltojen tiivis ja strateginen yhteistyösuhde, joka edellyttää molemmilta osapuolilta aktiivisuutta. Suomi ajaa kaupan esteiden purkamista euroatlanttisella alueella. (VNS 3 /2024 vp)

Valtioneuvosto katsoo, että transatlanttisen suhteen ylläpitäminen ja vahvistaminen on Suomelle tärkeää poliittisten ja kaupallistaloudellisten suhteiden kehittämiseksi ja globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi. Yhdysvallat on edelleen EU:n ja Suomen suurin kauppa- ja investointikumppani EU:n ulkopuolella.

Valtioneuvosto katsoo, että EU:n ja Yhdysvaltojen aikaansaama yhteislausuma kauppasuhteesta tuo osittaista vakautta kauppasuhteeseen. Valtioneuvosto esittää kuitenkin huolensa Yhdysvaltojen tullitason noususta sekä mahdollisten uusien sektorikohtaisten tullien ja kaupan rajoitusten vaikutuksista transatlanttiseen suhteeseen ja yritysten liiketoimintaympäristön ennakoitavuuteen.

Valtioneuvosto huomioi, että yhteislausuma toimii ensiaskeleena kauppasuhteen kehittämisessä ja osapuolten markkinoillepääsyn parantamisessa ja pitää tärkeänä, että EU:n ja Yhdysvaltojen kauppasuhte rakennetaan kansainväliseen sääntöjärjestelmään nojaten. Valtioneuvosto katsoo, että komission asetusehdotus teollisuustuotteita sekä tiettyjä maataloustuotteita koskevien EU:n tuontitullien poistamisesta sekä tullikiintiöiden muokkaamisesta on tarkoitus tehdä etuuskohdellun pohjalta ja tukee pitkänajan tavoitetta transatlanttisen markkinapaikan luomiseksi. Valtioneuvosto korostaa tarvetta seurata ja arvioida Yhdysvaltain kauppapolitiikan kehitystä, yhteislausuman toimeenpanoa ja eurooppalaisten yritysten markkinoillepääsyä tarkasti. Valtioneuvosto tukee asetuseruonnoksen ehdotusta, että asetuksilla myönnettyjä etuja voidaan poistaa tai keskeyttää tarvittaessa. Asetuksen käsittelyssä myös tulisi selvittää mahdollisuus myöntää EU:n tullietuudet määrääjaksi kaupan vapauttamista koskevan jatko työn etenemisen arvioimiseksi ja tukemiseksi.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU tavoittelee eri tilanteissa ensisijaisesti neuvoteltuja ratkaisuja, mutta on tarvittaessa valmis myös vasta- ja tasapainottaviin toimiin tai tullietuuksien keskeyttämiseen.

Valtioneuvosto katsoo, että kauppasuhteen laajuus ja tilanne vaatii aktiivista vaikuttamista. Valtioneuvosto jatkaa suomalaisyritysten intressien edistämistä ja vaikuttaa aktiivisesti markkinoillepääsyn parantamiseen EU:n ja Yhdysvaltojen neuvotteluissa sekä vienninedistämistoimin. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jatkoneuvotteluissa pyrittäisiin myös EU:n ja Yhdysvaltojen teknologiyhteistyön vahvistamiseen globaalin toimintaympäristön edistämiseksi. Valtioneuvosto tukee sääntely-yhteistyön tiivistämistä Yhdysvaltojen kanssa muun muassa taloudellisen turvallisuuden, kriittisten mineraalien ja digitaalisen kaupan osalta sekä vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevien vastavuoroisen tunnustamisen sopimusten (Mutual Recognition Agreements, MRA) katteen laajentamiseksi ja uusien MRA-sopimusten neuvottelemiseksi. Valtioneuvosto voi hyväksyä hummereiden tuontitullien keskeytystä koskevan asetuseruoduksen.

Valtioneuvosto korostaa aiempien kantojensa mukaisesti avoimen, sääntöperustaisen ja vastuullisen kansainvälisen kaupan merkitystä Euroopan kilpailukyvyille. (E 58/2023)

Kansainvälisten taloussuhteiden nykytilanteessa korostuu uusien markkinoiden avaamisen merkitys ja tuotantoketjujen monipuolistaminen kriisinkestävyyden vahvistamiseksi. Aieman kantansa mukaisesti valtioneuvosto tukee jo käynnissä olevien EU:n kauppasopimusneuvotteluiden ripeää päätökseen saamista ja sopimusten voimaansaattamista (E 58/2023).

Taloudellisen turvallisuuden kauppaan liittyvät näkökohdat

Suomen lähestymistapaa Euroopan taloudelliseen turvallisuuteen on kuvattu valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 3/2024) ja kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa (VNS 4/2024) sekä hallituksen EU-avaintavoitteissa (E 58/2023 vp). Suomen tavoitteita Euroopan taloudellisessa turvallisuudessa on kuvattu E-selvityksissä E 13/2023 vp ja E 6/2024 vp.

Suomen näkemyksen mukaan EU:n taloudellisen turvallisuuden tulee perustua EU:n omien vahvuuksien kehittämiseen ja strategisen kilpailukyvyn vahvistamiseen. Suomi painottaa toimivien sisämarkkinoiden merkitystä, markkinaehtoista ja teknologianeutraalia lähestymistapaa (E 13/2023 vp).

Suomi korostaa EU:n tavoitteita irtautua haitallisista riippuvuuksista sekä tunnistaa EU:n haavoittuvuudet tietyillä strategisesti tärkeillä sektoreilla (E 58/2023 vp).

Toimet kriittisten teknologioiden suojaamiseksi ja raaka-aineiden tuotanto- ja toimitusketjujen monipuolistamiseksi ja kriittisten riippuvuuksien vähentämiseksi ovat välttämättömiä. Pitkäjänteiset EU:n kolmasmaasuhteet ja kauppasopimuskumppanuudet lisäävät EU:n riskienhallintaa ja vaihtoehtojen valikoimaa (VNS 3/2024 vp).

Suomi tukee EU:n toimia uusien vapaakauppasopimusten ja muiden kumppanuuksien neuvottelemiseksi samoin kuin käynnissä olevien sopimusneuvotteluiden ripeää päätökseen saattamista ja sopimusten voimaansaattamista (VNS 3/2024 vp).

Suomi pitää tärkeänä, että EU:n taloudellisen turvallisuuden vahvistamiseksi tehtävät toimet perustuvat huolelliseen vaikutusarvioon ja ovat luonteeltaan rajattuja ja oikeasuhtaisia (VNS 4/2024 vp).

Suomi katsoo, että olisi kiinnitettävä huomiota yhtenäisen tilannekuvan ylläpitämiseen sekä taloudellisen turvallisuuden eri osakokonaisuuksissa että muilla politiikkasektoreilla tehtävässä työssä, jolla voi olla yhtymäkohtia taloudelliseen turvallisuuteen (E 6/2024).

Asialista:

EU:n ja Yhdysvaltojen välinen kauppasuhte (sivu 4)

Taloudellisen turvallisuuden kauppaan liittyvät näkökohdat (sivu 8)

Ulkoministeriö

TAVOITEMUISTIO

KPO-10

24.9.2025

Asia

EU:n ja Yhdysvaltojen välinen kauppasuhte

Kokous/tapaaminen

Epävirallinen kauppaministerikokous 13.–14.10.2025

Asiakirjat

-

Viite (U/E-tunnus)

EUN 94/2024 vp, VNS 3/2024, VNS 4/2024

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Kristiina Kauppinen, UM/KPO-10, Kristiina.Kauppinen@gov.fi, p. 050 575 4013

Ilkka Saarinen, UM/KPO-10, Ilkka.Saarinen@gov.fi, p. 050 338 4283

Heli Hautala, UM/EUA-20

Eeva Lahti, UM/EUY-00

Tapio Rantanen, VNEUS

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Kauppasuhteet Yhdysvaltojen kanssa

2. SUOMEN TAVOITE

- *Suomen kantoja Yhdysvaltoja koskeviin suhteisiin on kuvattu valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 3/2024), kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa (VNS 4/2024), Suomen avaintavoitteissa EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi (E 58/2023) sekä eduskunnalle 26.9.2025 annetussa selvityksessä.*
- Suomi kehittää laaja-alaisesti suhdettaan Yhdysvaltoihin, joka on Suomen keskeinen liittolainen ja strateginen kumppani. Suomelle on tärkeää, että Yhdysvallat

sitoutuu sääntöpohjaisessa kansainvälisessä järjestelmässä tehtävään yhteistyöhön. (VNS 3/2024 vp)

- Suomen tavoitteena on EU:n ja Yhdysvaltojen tiivis ja strateginen yhteistyösuhde, joka edellyttää molemmilta osapuolilta aktiivisuutta. Suomi ajaa kaupan esteiden purkamista euroatlanttisella alueella. (VNS 3 /2024 vp)
- Valtioneuvosto katsoo, että transatlanttisen suhteen ylläpitäminen ja vahvistaminen on Suomelle tärkeää poliittisten ja kaupallistaloudellisten suhteiden kehittämiseksi ja globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi. Yhdysvallat on edelleen EU:n ja Suomen suurin kauppaa- ja investointikumppani EU:n ulkopuolella.
- Valtioneuvosto katsoo, että EU:n ja Yhdysvaltojen aikaansaama yhteislausuma kauppasuhteesta tuo osittaista vakautta kauppasuhteeseen. Valtioneuvosto esittää kuitenkin huolensa Yhdysvaltojen tullitason noususta sekä mahdollisten uusien sektorikohtaisten tullien ja kaupan rajoitusten vaikutuksista transatlanttiseen suhteeseen ja yritysten liiketoimintaympäristön ennakoitavuuteen.
- Valtioneuvosto huomioi, että yhteislausuma toimii ensiaskeleena kauppasuhteen kehittämisessä ja osapuolten markkinoillepääsyn parantamisessa ja pitää tärkeänä, että EU:n ja Yhdysvaltojen kauppasuhte rakennetaan kansainväliseen sääntöjärjestelmään nojaten. Valtioneuvosto katsoo, että komission asetusehdotus teollisuustuotteita sekä tiettyjä maataloustuotteita koskevien EU:n tuontitullien poistamisesta sekä tullikiintiöiden muokkaamisesta on tarkoitus tehdä etuuskohtelun pohjalta ja tukee pitkänajan tavoitetta transatlanttisen markkinapaikan luomiseksi. Valtioneuvosto korostaa tarvetta seurata ja arvioida Yhdysvaltain kauppapolitiikan kehitystä, yhteislausuman toimeenpanoa ja eurooppalaisten yritysten markkinoillepääsyä tarkasti. Valtioneuvosto tukee asetusluonnoksen ehdotusta, että asetuksilla myönnettyjä etuja voidaan poistaa tai keskeyttää tarvittaessa. Asetuksen käsittelyssä myös tulisi selvittää mahdollisuus myöntää EU:n tullietuudet määrääjäksi kaupan vapauttamista koskevan jatkotyön etenemisen arvioimiseksi ja tukemiseksi.
- Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU tavoittelee eri tilanteissa ensisijaisesti neuvoteltuja ratkaisuja, mutta on tarvittaessa valmis myös vasta- ja tasapainottaviin toimiin tai tullietuuksien keskeyttämiseen.
- Valtioneuvosto katsoo, että kauppasuhteen laajuus ja tilanne vaatii aktiivista vaikuttamista. Valtioneuvosto jatkaa suomalaisyritysten intressien edistämistä ja vaikuttaa aktiivisesti markkinoillepääsyn parantamiseen EU:n ja Yhdysvaltojen neuvotteluissa sekä vienninedistämistoimin. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jatko-neuvotteluissa pyrittäisiin myös EU:n ja Yhdysvaltojen teknologiayhteistyön vahvistamiseen globaalin toimintaympäristön edistämiseksi. Valtioneuvosto tukee sääntely-yhteistyön tiivistämistä Yhdysvaltojen kanssa muun muassa taloudellisen turvallisuuden, kriittisten mineraalien ja digitaalisen kaupan osalta sekä vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevien vastavuoroisen tunnustamisen sopimusten (Mutual Recognition Agreements, MRA) katteen laajentamiseksi ja uusien MRA-sopimusten neuvottelemiseksi. Valtioneuvosto voi hyväksyä hummereiden tuontitullien keskeytystä koskevan asetusehdotuksen.

- Valtioneuvosto korostaa aiempien kantojensa mukaisesti avoimen, sääntöperustaisen ja vastuullisen kansainvälisen kaupan merkitystä Euroopan kilpailukyvyille. (E 58/2023)
- Kansainvälisten taloussuhteiden nykytilanteessa korostuu uusien markkinoiden avaamisen merkitys ja tuotantoketjujen monipuolistaminen kriisinkestävyysvahvistamiseksi. Aiemman kantansa mukaisesti valtioneuvosto tukee jo käynnissä olevien EU:n kauppasopimusneuvotteluiden ripeää päätökseen saamista ja sopimusten voimaansaattamista (E 58/2023).

3. NEUVOTTELUTILANNE

Kauppaministerit keskustelevat kokouksessa EU:n ja Yhdysvaltojen kauppasuhteista.

4. TAUSTA

Yhdysvaltain kauppapoliittiset toimet ovat vaikuttaneet kansainväliseen talousjärjestykseen ja myös EU:n kaupallistaloudellisiin suhteisiin muiden maiden kanssa.

Yhdysvallat käyttää tullinkorotuksia ja muita kaupanesteitä laajasti eri politiikkaaloilla olevien tavoitteidensa edistämiseen. Presidentti Trumpin hallinto pyrkii muun muassa korjaamaan epäreiluksi kokemaansa kansainvälistä kauppaa, vähentämään mittavaa tavarakaupan alijäämää, vahvistamaan teollista tuotantoa Yhdysvalloissa sekä hillitsemään Kiinan vaikutusvallan kasvua. Tulleilla kerätään myös lisätuloja alijäämäisen liittovaltion budjetin tasapainottamiseksi ja veronalennusten rahoittamiseksi.

Yhdysvaltojen helmikuusta 2025 lähtien tekemien yksipuolisten tullinkorotusten jälkeen Yhdysvallat on neuvotellut useiden kauppakumppaneiden kanssa ja saanut ei-sitovia periaatesopimuksia aikaan noin kymmenen maan, mukaan luettuna EU:n, kanssa. Periaatesopimusten ja yksipuolisten tullinkorotusten seurauksena Yhdysvaltojen tullitaso on noussut huomattavasti. Yhdysvaltojen maakohtaiset tullit tulivat voimaan 7.8. (normaalitullien päälle tulevat lisätullit 10–41 % maakohdaisesti). Tämän jälkeen Yhdysvallat laajensi 18.8. teräs- ja alumiinitullien katetta yli 400 tuotteeseen, kattaen myös Suomelle tärkeitä koneita ja laitteita. Yhdysvaltain tullien vaikutukset sen omaan talouteen ja toisaalta eurooppalaisille vientiyrittäjille alkavat näkyä paremmin vasta loppuvuodesta.

EU ja Yhdysvallat saivat heinäkuussa aikaan yhteisymmärryksen ja julkaisivat 21.8. ei-sitovan yhteislausuman kauppasuhteestaan. Yhteislausuman mukaisesti Yhdysvallat asetti EU-tuotteisiin soveltamansa yleistullin 15 %:iin (sisältäen tavanomaiset tullit) tietyin poikkeuksin (mm. puolijohteet, kriittiset raaka-aineet). Yhdysvallat on sittemmin laskenut tullitasoaan yhteislausuman mukaisesti ennen huhtikuuta sovelletulle tasolle muutamien tuoteryhmien osalta (mm. lentoalukset ja niiden osat, tietyt luonnonvarat ja kemiantuotteet). Yhteislausuman mukaisesti EU puolestaan poistaa tuontitullit Yhdysvalloista peräisin olevilta teollisuustuotteilta ja eräiltä maatalous- ja kalatuotteilta sekä muuttaa tullikiintiöiden valittujen, ei-herkkien maataloustuotteiden osalta. Lisäksi EU jatkaa aiempaa, 31.7.2025 umpeutunutta päätöstä tullien keskeyttämisestä tiettyjen hummerituotteiden osalta. Komission asetusehdotukset tullialennusten toimeenpanemiseksi

julkaistiin 28.8. ja ne ovat parhaillaan neuvoston ja Euroopan parlamentin käsittelyssä. Asetusehdotukset sisältävät mahdollisuuden perua tullinalennukset, jos Yhdysvallat ei noudata yhteislausuman sitoumuksia tai muuten heikentää transatlanttisen kaupan edellytyksiä.

Yhteislausumassa sitoudutaan alustavasti sääntely-yhteistyöhön mm. standardien, taloudellisen turvallisuuden, arvoketjujen ja kriittisten mineraalien osalta. Lisäksi EU lupaa hankkia yhdysvaltalaisia energiatuotteita kolmen vuoden aikana 750 miljardin dollarin arvosta ja tekoöljysiruja 40 miljardin dollarin arvosta sekä arvioi eurooppalaisyritysten investoivan Yhdysvaltoihin 600 miljardin dollarin arvosta vuoteen 2029 mennessä. Lisäksi yhteislausuma sisältää mahdollisuuden vapauttaa tulevaisuudessa osapuolten välistä kauppaa, mikä tarkoittaisi tällä hetkellä voimassa olevien tullinkorotusten alentamista tai perumista.

Yhteislausuman sisältö on Yhdysvaltain kauppapoliittisia tavoitteita suosiva. Sen odotettiin tuovan ennakoitavuutta transatlanttiseen kauppaan. Epävakaus vaikuttaa kuitenkin jatkuvan. Tullit monissa Suomelle tärkeissä vientituotteissa ovat nousseet merkittävästi ja Yhdysvallat laajensi juuri ennen yhteisjulistuksen julkaisua teräs- ja alumiinitullit (50 %) kattamaan myös monia suomalaisen konepajateollisuuden tuotteita. Vastaavia tullinkorotuksia tulevaisuudessa ei voida sulkea pois, sillä Yhdysvalloilla on käynnissä useita sektorikohtaisia ns. Section 232 -tutkintoja, joissa arvioidaan tuonnin vaikutusta kansalliseen turvallisuuteen. Tutkinnot ennakoivat uusia tulleeja. Lisäksi huolta herättää se, miten Yhdysvaltojen periaatesopimukset eri kumppanimaiden kanssa vaikuttavat kansainväliseen sääntömääräiseen kauppajärjestelmään.

EU ja Yhdysvallat muodostavat maailman suurimman kauppa- ja investointisuhteen. Ne käyvät kauppaa 1 600 miljardin euron arvosta vuosittain. EU vie Yhdysvaltoihin tavaroita vuosittain noin 530 miljardin euron arvosta ja palveluja noin 300 miljardin euron arvosta. Tavarakauppa on EU:lle ylijäämäistä (150 mrd euroa), kun taas palvelukauppa on Yhdysvalloille ylijäämäistä (100 mrd euroa). EU:lla on ylijäämää kokonaiskaupassa 50 mrd. euroa, mikä vastaa vain noin 3 % EU:n ja Yhdysvaltojen kaupasta. Suomen kauppasuhte Yhdysvaltojen kanssa on niin tavara- kuin palvelukaupan osalta ylijäämäistä. EU:n ja Yhdysvaltojen tullitaso oli aiemmin suhteellisen samantasoinen ja matala. Yhdysvaltojen keskimääräinen kauppapainotettu tullitaso oli aiemmin noin 1,8 %. Nyt se on noussut jo 20 %:iin. Tullitaso on nyt korkeimmillaan lähes sataan vuoteen. EU:n keskimääräinen kauppapainotettu tullitaso on noin 1,5 %.

Ulkoministeriö

TAVOITEMUISTIO

KPO-20 Piiparinen Touko

23.9.2025

Asia

Taloudellisen turvallisuuden kauppaan liittyvät näkökohdat

Kokous/tapaaminen

Epävirallinen kauppaministerikokous 13.–14.10.2025

Asiakirjat

-

Viite (U/E-tunnus)

EUN 35/2023 vp, VNS 3/2024, VNS 4/2024

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Touko Piiparinen, UM/KPO-20, touko.piiparinen@gov.fi, puh. +358 295 350 116Jukka Nikulainen, UM/KPO-20, jukka.nikulainen@gov.fi, +358 295 350 485

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Taloudellisen turvallisuuden kauppaan liittyvät näkökohdat

2. SUOMEN TAVOITE

- Suomen lähestymistapaa Euroopan taloudelliseen turvallisuuteen on kuvattu valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 3/2024) ja kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa (VNS 4/2024) sekä hallituksen EU-avaintavoitteissa (E 58/2023 vp). Suomen tavoitteita Euroopan taloudellisessa turvallisuudessa on kuvattu E-selvityksissä E 13/2023 vp ja E 6/2024 vp.
- Suomen näkemyksen mukaan EU:n taloudellisen turvallisuuden tulee perustua EU:n omien vahvuuksien kehittämiseen ja strategisen kilpailukyvyn vahvistamiseen. Suomi painottaa toimivien sisämarkkinoiden merkitystä, markkinaehtoista ja teknologianeutraalia lähestymistapaa (E 13/2023 vp).

- Suomi korostaa EU:n tavoitteita irtautua haitallisista riippuvuuksista sekä tunnistaa EU:n haavoittuvuudet tietyillä strategisesti tärkeillä sektoreilla (E 58/2023 vp).
- Toimet kriittisten teknologioiden suojaamiseksi ja raaka-aineiden tuotanto- ja toimitusketjujen monipuolistamiseksi ja kriittisten riippuvuuksien vähentämiseksi ovat välttämättömiä. Pitkäjänteiset EU:n kolmasmaasuhteet ja kauppasopimuskumppanuudet lisäävät EU:n riskienhallintaa ja vaihtoehtojen valikoimaa (VNS 3/2024 vp).
- Suomi tukee EU:n toimia uusien vapaakauppasopimusten ja muiden kumppanuuksien neuvottelemiseksi samoin kuin käynnissä olevien sopimusneuvotteluiden ripeää päätökseen saattamista ja sopimusten voimaansaattamista (VNS 3/2024 vp).
- Suomi pitää tärkeänä, että EU:n taloudellisen turvallisuuden vahvistamiseksi tehtävät toimet perustuvat huolelliseen vaikutusarvioon ja ovat luonteeltaan rajattuja ja oikeasuhtaisia (VNS 4/2024 vp).
- Suomi katsoo, että olisi kiinnitettävä huomiota yhtenäisen tilannekuvan ylläpitämiseen sekä taloudellisen turvallisuuden eri osakokonaisuuksissa että muilla politiikkasektoreilla tehtävässä työssä, jolla voi olla yhtymäkoh- tia taloudelliseen turvallisuuteen (E 6/2024).

3. NEUVOTTELUTILANNE

EU:n kauppaministerit keskustelevat taloudellisen turvallisuuden kauppaan liittyvistä näkökohdista tilanteessa, jossa suurvaltojen kauppapoliittiset suhteet pysyvät jännittyneinä ja Kiinan asettamat vientivalvontatiukennukset ovat aiheuttaneet merkittäviä häiriöitä kriittisten raaka-aineiden toimitusketjuissa eurooppalaiselle teollisuudelle.

4. TAUSTA

Taloudellisen turvallisuuden merkitys on korostunut suurvaltakilpailun kiristytessä ja geopolitiittisten jännitteiden kuten Venäjän hyökkäyssodan sekä ulkoisten shokkien kuten koronaepidemian myötävaikutuksesta. Suurvallat ovat osoittaneet lisääntyntä valmiutta ja kykyä myös käyttää kauppaa ja muita riippuvuussuhteita välineenä kansallisten intressien edistämisessä, mikä on ilmennyt lisääntyneenä protektionismina, taloudellisena pakottamisena ja viennin valvonnan tiukentumisena kriittisten raaka-aineiden ja materiaalien osalta. Nämä ilmiöt ovat luoneet uusia riskejä globaalien arvoketjujen jatkuvuudelle ja kriittisten raaka-aineiden saatavuudelle.

Vastatakseen paremmin muuttuneeseen toimintaympäristöön myös EU on viime vuosina kehittänyt lainsäädäntöään ja toimintatapojaan. Euroopan taloudellisen turvallisuuden strategia julkaistiin kesäkuussa 2023 komission tiedonannolla. EU pyrkii luomaan kokonaisvaltaisempaa visiota taloudellisesta turvallisuudesta tavoitteenaan vähentää, hallita ja hajauttaa kriittisistä taloudellisista riippuvuuksista aiheutuvia riskejä, samalla avoimen maailmantalouden hyödyt säilyttäen. Taloudellinen turvallisuus linkittyy myös EU:n avoimen strategisen autonomian kehittämiseen.

EU:n taloudellisen turvallisuuden strategia määrittelee taloudellisen turvallisuuden kolme pilaria: 1) edistämistoimenpiteet, joilla vahvistetaan EU:n kilpailukykyä ja kasvua, yhteismarkkinoita, vahvaa ja kriisinkestävää taloutta, tieteellistä, teknologista ja teollista pohjaa; 2) taloudellisen turvallisuuden riskeiltä suojautuminen; ja 3) kumppanuudet eli yhteistyö saman mielisten maiden kanssa ja yhteistyön vahvistaminen myös niihin maihin, joiden kanssa EU jakaa samoja taloudellisia intressejä.

Komissio on tunnistanut neljä laajaa riskikategoriaa: 1) toimitusketjujen häiriösietokyky, ml. energiavarmuus; 2) kriittisten infrastruktuurien fyysinen ja kyberturvallisuus; 3) teknologiaturvallisuus ja teknologiavuodon riskit; ja 4) taloudellisten riippuvuuksien hyödyntäminen tai taloudellinen pakottaminen. Kolmannen kategorian osalta komissio julkaisi lokakuussa 2023 suosituksen riskiarvioinnin toteuttamisesta neljällä kriittisellä teknologia-alalla: kehittyneet puolijohteet ja tekoäly-, kvantti- ja bioteknologia. Komissio ja jäsenmaat laativat syväluotauksia arvioita kaikkein kriittisimmiksi arvioiduimmista teknologioista.

Komissio myös julkaisi tammikuussa 2024 viisi aloitetta EU:n taloudellisen turvallisuuden vahvistamiseksi koskien tutkimusturvallisuutta, kaksikäyttöpotentiaalia omaavaa teknologiaa, vientivalvontaa, ulospäin suuntautuvia sijoituksia ja ulkomaisten sijoitusten seurantaa. Aloitteiden ml. niitä koskevien asetusten ja valkoisten kirjojen jatkotyö on tapahtunut substanssista vastaavissa työryhmissä.

Komission suunnitelmissa ei ole muuttaa tai päivittää taloudellisen turvallisuuden strategiaa, mutta jatkossa taloudellinen turvallisuus nähdään enenevässä määrin taloudellisen ulkopoliitiikan ulottuvuutena. Samalla pääosasto vahvistaa omaa kapasiteettiaan taloudellisen turvallisuuden toimeenpanemiseksi. Sen odotetaan lisäävän koordinaatiota ja koheesiota EU:n eri instrumenttien (taloudellisen pakottamisen vastainen väline, kansainvälisten julkisten hankintojen väline ja asetus kilpailua vääristävistä ulkomaisista tuista) välillä, mikä samalla vahvistaa EU:n uskottavuutta ja yhtenäisyyttä sekä elinkeinoelämän luottamusta EU:n toimintaan.

Komission kilpailukykykompassin yksi kolmesta päätavoitteesta on liiallisten riippuvuuksien vähentäminen ja turvallisuuden vahvistaminen. Toimitusketjujen turvallisuuden ja resilienssin vahvistamiseksi komissio peräänkuuluttaa kompassissa uusien kauppasopimusten neuvottelamista, sekä muita kumppanuuksiin pohjautuvia keinoja toimitusketjujen monipuolistamiseksi. Lisäksi komissio tavoittelee liiallisista riippuvuuksista irtautumista seuraavin keinoin: kierrätys, innovaatiot ja tutkimus, kotimaisen tuotannon ja jalostuksen kohdennetut tuet sekä varakapasiteetit ja varmuusvarastointi. Komission tavoitteena on kehittää taloudellisen turvallisuuden standardeja keskeisiä toimitusketjuja koskien G7:n ja muiden samanmielisten kumppanien kanssa.